

University of Groningen

## Hoe de crisis de VVD uit de put hielp

Lucardie, Anthonie; Voerman, Gerrit

*Published in:*  
NRC Handelsblad

**IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.**

*Document Version*  
Publisher's PDF, also known as Version of record

*Publication date:*  
2010

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

*Citation for published version (APA):*

Lucardie, A., & Voerman, G. (2010). Hoe de crisis de VVD uit de put hielp: Rutte hoeft maar een paar foutjes te maken en zijn nieuwe kiezers lopen terug naar het CDA en D66. *NRC Handelsblad*, 7.

### Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

### Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

NRC Handelsblad

11 juni 2010 vrijdag  
OPINIE; Blz. 7

## **Hoe de crisis de VVD uit de put hielp; Rutte hoeft maar een paar foutjes te maken en zijn nieuwe kiezers lopen terug naar het CDA en D66**

**Voor het eerst werd de VVD de grootste partij. Maar het is een broze overwinning, betogen Gerrit Voerman en Paul Lucardie. En de partij blijft ingeklemd tussen PVV en D66.**

Grote winnaar afgelopen woensdag is de VVD geworden. Met 31 zetels evenaarde Marc Rutte weliswaar niet de records van zijn voorgangers Nijpels en Bolkestein bij de verkiezingen van 1982 (36 zetels) respectievelijk 1998 (38 zetels), maar in tegenstelling tot toen is de VVD nu de grootste partij geworden, zij het nipt. Hierdoor is de kans erg groot dat Rutte de eerste liberale premier wordt na Cort van der Linden in de jaren 1913-1918.

Dat de VVD voor het eerst in haar bestaan de grootste partij van het land is geworden, is op zichzelf natuurlijk al bijzonder. Nog opmerkelijker wordt deze prestatie wanneer we de situatie in ogenschouw nemen waarin de partij een paar jaar geleden verkeerde.

Zo zag de Tweede Kamerfractie tussen 2004 en 2007 drie leden min of meer onvrijwillig vertrekken (Wilders, Van Schijndel en Verdonk), terwijl eerder nog nooit één lid gedwongen buiten het fractieverband was komen te staan. Verdonk en Rutte voerden in 2006 een strijd om het lijsttrekkerschap die de partij bijna in tweeën spleet; bij de Kamerverkiezingen in november van dat jaar behaalde zij meer voorkeurstemmen dan Rutte. Vervolgens verlieten in 2007 zo'n 4.000 leden de partij; met zo'n 37.000 leden was de VVD teruggevallen tot het niveau van 1970.

Nog belangrijker: ook bij de kiezers raakte de partij steeds minder in trek. Bij de Kamerverkiezingen in november 2006 behaalde de VVD 22 zetels. Ze werd daarmee de vierde partij van het land en dong op geen enkele wijze meer mee naar de eerste plaats, zoals in de tweede helft van de jaren negentig. In de Politieke Barometer van Interview-NSS zakte de VVD in 2008 zelfs even naar 13 zetels - een dieptepunt in de geschiedenis van de partij. Ook de Europese verkiezingen verliepen dramatisch: in 2009 zakte de VVD naar 11 procent - het laagste percentage dat zij had behaald sinds de invoering van directe Europese verkiezingen in 1979.

Met enige overdrijving zou men van een existentiële crisis kunnen spreken. De VVD leek platgedrukt te worden tussen de PVV en D66. Die twee partijen profileerden zich op de sociaal-culturele tegenstelling, die in dit decennium steeds meer de Nederlandse politiek ging domineren. In het publieke debat over Nederlandse identiteit, integratie en vreemdelingenbeleid bleken zowel Pechtold als Wilders veel liberale kiezers bij de VVD weg te halen. Wilders trad daarbij in de voetsporen van Pim Fortuyn, die met zijn LPF eveneens veel kiezers uit het liberale kamp wist te winnen. Sinds 2002 wordt de VVD voor het eerst in haar bestaan geconfronteerd met een krachtige electorale concurrentie ter rechterzijde.

De verklaring voor het huidige succes van de VVD heeft dan ook te maken met de betrekkelijke afwezigheid van thema's als migratie, integratie en islam in de verkiezingscampagne. De politieke strijd ging vooral om de economie, de hypotheekrenteaftrek, de sociale zekerheid en om sanering van de overheidsfinanciën. Op dit terrein kon de VVD zich beter profileren, zonder veel concurrentie van rechts; de partij heeft een goede naam als het gaat om bezuinigingen op overheidsuitgaven en kan zich als eigenaar van dit strijdpunt beschouwen. De PVV had op dit punt een veel minder sterk en coherent verhaal.

Opmerkelijk is dat de VVD niet in verband werd gebracht met de kredietcrisis, die toch door veel waarnemers geweten wordt aan een gebrek aan toezicht op, of aan verantwoordelijkheidsgevoel bij bankiers en beleggers - een wereld waarmee de VVD goede banden heeft. In de top van de omstreden DSB Bank zaten vier VVD'ers. De roep om regulering van het kapitalisme, die een logische reactie leek op de crisis, vond natuurlijk weinig weerklank bij de liberalen. Tot hun geluk werd de crisis - mede door de problemen rond Griekenland en de euro - niet meer als probleem van de banken, maar als probleem van de overheid geduid: de overheid gaf te veel geld uit en moest het tekort terugdringen.

In dit frame kon de VVD haar imago als bezuiniger en voorstander van een kleinere staat weer oppoetsen. Rutte wist dat in de campagne met verve uit te dragen. Hij is geen populist als Wiegel en mist de intellectuele soevereiniteit van Bolkestein, maar zijn ontspannen, joviale opstelling spreekt kiezers aan - net als bij zijn voorganger Nijpels.

Onder andere omstandigheden had het CDA zich op dit thema ook goed kunnen profileren. Bezuinigen kunnen de christen-democraten ook, zeker onder leiding van een calvinistische Zeeuw. Balkenende probeerde zich van dit thema meester te maken, maar had deze keer het tij tegen. De derde crisis in zijn regeerperiode maakte het hem onmogelijk om nog een imago van stabiliteit uit te stralen. De kiezers associeerden hem met de crisis en niet met de oplossing. Juist nu hij stabiliteit en leiderschap had moeten uitstralen, werd hij gezien als een brekebeen die de controle verloren had. Een paar ongelukkige momenten in de campagne, hoe onbenullig ook, versterkten dat beeld.

Zo werd de VVD bijna by default de grootste. Als het economische tij keert, of als Rutte en zijn partij niet goed met de crisis omgaan, kunnen de kiezers zo weer terugkeren naar CDA of D66. Het is immers een mooie maar ook broze overwinning voor de VVD.

Tot hun geluk werd de crisis niet als probleem van de banken, maar van de overheid geduid